

FILANTROPIJA – ISKRENO ČOVJEKOLJUBLJE ILI OBMANA

Autor: Neven Šantić

I nakon smrti Steve Jobsa nisu razriješene sve dvojbe oko njegova odnosa prema filantropiji. One se u osnovi svode na sljedeće: da li je svoju svojedobno pokrenutu zakladu ugasio nakon godinu dana jer se konceptijski razišao s njenim upraviteljem, je li problem bio u tome da nije imao dovoljno vremena posvetiti se zakladi a htio je imati stvari pod kontrolom, ili je jednostavno shvatio da ga takav odnos prema pomaganju drugima ne ispunjava i da će im više pomoći posvetivši se svom poslu kreirajući najprodavanije elektroničke "igračke" suvremenog doba? Kako više nije moguće rasvijetliti spomenute dvojbe, za jedan dio javnosti Jobs će ostati "filantropski suspektan", čovjek koji je imao viška novca a nije ga htio podijeliti s drugima.

S druge strane dva najpoznatija filantropa, Bill Gates i Warren Buffett, uživaju planetarno priznanje za svoje djelovanje, mnogi se znanstvenici, kao i neprofitne i nevladine udruge trse ponuditi programe koji bi se financirali iz sredstava koja su njih dvojica namijenili za poboljšanje života na zemlji i unaprjeđenje čovječanstva. Ipak, pojedini aktivistički ili strukturalni kritičari neoliberalizma, koji pod posebnim povećalom promatraju djelovanje najbogatijih ljudi na planetu, kritiziraju i njih. Malo zato što se filantropije nisu sjetili dok su zgrtali milijarde već u zrelih godinama kada je moguće traže iskupljenje za brojne nepravde prema bližnjima koje su napravili u poslovnom usponu, malo zato što se mnogima čini da je za najbogatije filantropija postala još jedan porezni odbitak koji naposljetku neće okrznuti njihovo bogatstvo (filantrokapitalizam), a uz to će im donijeti dodatni ugled u svijetu.

Što je od svega rečenog istina? Je li filantropija doista iskreno čovjekoljublje ili tek obmana, u duhu "trickle down" teorije koja kaže da ekonomske politike međunarodnih organizacija i suverenih država favoriziraju bogate ili privilegirane? Chronicle of Philanthropy (Filantropska kronika), časopis sa sjedištem u Washingtonu koji se bavi zbivanjima u neprofitnom svijetu, proveo je prije tri godine istraživanje koje je pokazalo da u SAD-u u dobrotvorne svrhe svih vrsta više daje srednja klasa, s godišnjim primanjima od 50 do 100.000 dolara, nego bogati koji zarađuju više od 100.000 dolara godišnje.

FILANTROPIJA
OSLONAC ODRŽIVIH ZAJEDNICA

Je li i to dokaz da je milijunerima i milijarderima filantropija samo licemjerni oblik maskiranja vlastitih materijalnih interesa, parafraza čuvene sentence bogatog zemljoposjednika iz Lampedusina "Geparda" u trenutku dolaska revolucionarnih Garibaldinaca: Treba sve promijeniti da bi ostalo isto?

Dok je milosrđe (charity) a ne čovjekoljublje (filantropija) bilo isključivi način odnosa bogataša prema siromašnima, sve je izgledalo prilično jasno i jednostavno. Bogati su imali potrebu oprati svoju savjest ili umilostiviti Boga, ako su bili vjernici, da ih pripusti u carstvo nebesko, udjeljujući milostinju siromašnima, bilo u novcu bilo u darovima u povodu različitih blagdana. Filantropija bi, međutim, trebala biti nešto drugo, puno više od povremenog iskaza milosrđa prema potrebitima i pranja vlastite savjesti. Čovjekoljublje je zamišljeno kao pokušaj ulaska u srž problema, rješavanje uzroka a ne posljedica siromaštva ili zaostanka u razvoju pojedinih zemalja ili čitavih kontinenata. Ili, kako se to zna plastično kazati, umjesto da se ljudima kojima treba hrana povremeno dijeli riba, bilo bi bolje da ih se nauči loviti je. Koji put se čini da ne izgleda sve baš tako. Primjerice, Soroseva filantropska zaklada gotovo se u potpunosti povukla iz Hrvatske kada je ona postala članice EU. Prestalo je financiranje brojnih programa koji su trebali osnažiti demokraciju i političku kulturu i time, posredno i neposredno, osnažiti i socijalni kapital i ostvariti pretpostavke za daljnji ekonomski i društveni razvoj zemlje. Dogodilo se to u trenutku kada je "tečaj lovljenja ribe" bio još uvijek na početku, daleko od završnog ispita.

Ipak, sve to ne znači da filantropiju treba odbaciti. Dapače. Uza sve kritičke opaske o filantropiji i filantropima, legitimnim pogotovo kada je u pitanju bilo koja javna djelatnost ili ljudi koji je obavljaju, valja ipak priznati da bi bez filantropa i njihova novca mnogi problemi današnjeg svijeta (globalno i lokalno) izgledali nerješivi, a životi mnogih ljudi diljem planeta izgubljeni. O filantropiji treba razgovarati, kritički je valorizirati i naročito pokušati unaprijediti da ostane ono što bi po definiciji trebala biti: skup privatnih inicijativa za javno dobro, briga za razvoj zajednice kako bi se poboljšala kvaliteta života što većem broju ljudi.

Ovaj članak objavljen je u sklopu projekta „Filantropija – oslonac održivih zajednica“ financiranog iz programa IPA 2012 Poticanje inovativnih oblika filantropije u lokalnim zajednicama za potporu održivosti organizacija civilnoga društva

Projekt provodi Zaklada za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva

Europska unija

VLADA REPUBLIKE HRVATSKE
Ured za udruge

Centar za
Građanske
Inicijative
Poreč

PUČKO OTVORENO UČILIŠTE BUJE
UNIVERSITÀ POPOLARE APERTA DI BUJE

Sadržaj ovog dokumenta isključiva je odgovornost Zaklade za poticanje partnerstva i razvoja civilnog društva i ni na koji se način ne može se smatrati službenim stavom Europske unije niti Ureda za udruge Vlade Republike Hrvatske.